

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
Departamentul de Studii Internaționale și Istorie Contemporană

Putea soft și smart: implicații asupra securității internaționale

Năstăsoiu Ioana-Alexandra

Managementul Securității în Societatea Contemporană

An II

Cluj-Napoca

2015

CUPRINS

I. PRINCIPALELE PROBLEME LA ADRESA SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE.....	3
<i>II.DEFINIREA PUTERII ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE</i>	<i>6</i>
<i>III. PUTEREA SOFT: REZULTATE LENTE ȘI DE DURATĂ</i>	<i>9</i>
IV.PUTEREA SMART: O OPTIUNE MAI EFICIENTĂ.....	12
CONCLUZII.....	15
Bibliografie	17

Putea soft și smart: implicații asupra securității internaționale

Abstract

Odată cu sfârșitul Războiului Rece definiția securității internaționale s-a extins pentru a include mai multe aspecte și actori. Pentru a se putea face față în mod eficient amenințărilor secolului 21 a fost nevoie de o nouă formă de abordare a securității. Specialiștii relațiilor internaționale au încercat diverse abordări ale semnificației puterii și unii, cum este și Joseph S. Nye Jr. au militat pentru utilizarea acesteia, în forma ei de putere blândă. Puterea politică are particularitățile ei, iar cel care o deține poate sau are abilitatea de a obține ceea ce își dorește, sau să îl determine pe un anumit actor să aibă un anumit comportament. Puterea soft și puterea hard sunt două forme ale puterii politice care în funcție de tipul special de rezultat dorit un stat poate dezvolta pe una sau pe cealaltă sau chiar pe amândouă.

Cuvinte cheie: securitate internațională, terorismul, amenințări, riscuri, relațiile internaționale, putere politică, puterea soft, puterea smart.

I. PRINCIPALELE PROBLEME LA ADRESA SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE

Actualul mediu de securitate este influențat de schimbările și transformările continue generatoare de noi riscuri și amenințări. În contextul post-Război Rece, s-au făcut eforturi și trebuie să continue să se facă, pentru a se găsi noi modalități de abordare a riscurilor asimetrice și neconvenționale, înglobând noi tipuri de solidaritate internațională¹.

Una dintre problemele serioase la adresa sistemului internațional este reprezentată de societățile fragile, mai exact inabilitatea acestora de a controla evoluțiile din interiorul propriilor teritorii, astfel asistăm la dezvoltarea unor mecanisme de asigurare a securității, bazate pe prevenirea conflictelor, creșterea rolului modalităților diplomatice și a capacităților civile de management al crizelor².

Abordarea securității prin prisma factorului militar, nu mai este suficientă, datorită naturii amenințărilor și riscurilor. Evenimentele de la 11 septembrie 2001 sunt un exemplu în acest sens.

Atacurile teroriste de la 11 septembrie au determinat, pentru prima dată, invocarea de către statele aliate a articolului 5 al Tratatului Nord Atlantic și au rearajat prioritățile, pe primul

¹ Petru Harabagiu, *Mediul internațional de securitate-tendențe și perspective*, http://www.revista.forter.ro/2009_2_t/02-fenmil/04.htm, accesat în data de 13.05.2015.

² *Ibidem*.

loc situându-se amenințările de natură teroristă, propagarea armelor de distrugere în masă, amenințările de natură asimetrică.

Terorismul este cu atât mai periculos odată cu progresul tehnic, care a pus la dispoziția unor indivizi, capacitate distructive care, altădată erau destinate doar guvernelor și armatelor³. Astfel, flagelul terorist constituie o amenințare gravă la adresa securității.

În actualul mediu de securitate riscurile sunt generate, în special, de:

- atacuri teroriste;
- dezvoltarea și proliferarea armelor de distrugere în masă, dublate de pericolul ca acestea să ajungă în posesia unor regimuri politice nedemocratice, a unor entități ale crimei organizate sau celule teroriste;
- existența unor regimuri nedemocratice sau cu o structură instituțională fragilă;
- fluxuri masive de refugiați;
- dezechilibre ecologice sau catastrofe naturale majore (secete, inundații, furtuni, incendii, cutremure, accidente nucleare etc);
- insecuritate economică;
- conflicte etnice regionale sau locale;
- perpetuarea stărilor de conflict – în anumite zone sau regiuni neguvernabile-, care se află în afara controlului național, de către grupări criminale cu interese de natură pecuniară.
- poate fi de asemenea adăugată pierderea suveranității, care se dezvoltă în două direcții: *prima direcție*, pozitivă, tinde să modifice structura suverană a statelor, reducându-le puterea și influența prin deplasarea către agregări supranaționale mai extinse și diferențiate; *a doua direcție*, negativă, este spre o guvernare rea: diminuarea abilității statelor de a gestiona viața cetățenilor lor sau a relațiilor inter-state, cu toate consecințele ce decurg din aceasta⁴.

Globalizarea reprezintă principalul element care influențează mediul de securitate contemporan, atât în ceea ce privește geneza noilor riscuri și amenințări, cât și al apariției

³ Grigore Alexandrescu, *Amenințări la adresa securității*, 24 pag, http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/amenintari_la_adresa_securitatii.pdf, accesat în data de 16.05.2015.

⁴ Dorian Ene, *Amenințări la adresa păcii și securității în epoca contemporană*, <http://www.arduph.ro/domenii/protectie-persoane-si-bunuri/in-caz-de-conflict-armat/amenintari-la-adresa-pacii-si-securitatii-in-epoca-contemporana/>, accesat în data de 13.05.2015.

diferitelor oportunități. În acest mediu, nici un stat nu se poate izola sau rămâne neutru, nici un stat nu este la adăpost și nici unul nu trebuie să rămână în afara proceselor globale⁵.

Fenomenul globalizării a condus la o globalizare a surselor de amenințare. Amenințările se pot grupa în cinci grupe: de natură politică, sociale, economice, militare și transfrontaliere.

Majoritatea amenințărilor de natură politică sunt îndreptate împotriva ordinii de drept dintr-un stat sau a statutului unui organism internațional. Aceasta se poate realiza prin: presiuni asupra organelor de decizie în favoarea unei anumite politici; răsturnarea guvernului dintr-un stat sau a organelor de conducere colectivă ale unui organism internațional; favorizarea și impunerea secesionismului; distrugerea structurii politice; izolarea politică; suspendarea sau excluderea din structurile de securitate, desființarea organismului de securitate ș.a.⁶

Amenințările sociale au sursa în interiorul statelor. Majoritatea se produc pe fondul nemulțumirilor sociale de orice natură.

Amenințările economice pot proveni din nesiguranța generată de jocul pieții care este terenul fertil pentru dezvoltarea acestora. Amenințările economice pot fi considerate ca un atac la adresa securității în condițiile în care acțiunea externă conștient dirijată duce la pierderi materiale, presiuni asupra diferitelor instituții și chiar prejudicii substanțiale asupra sănătății și longevității populației statului țintă⁷.

Principalele amenințări la adresa securității erau considerate până nu demult, amenințările militare. În actualul mediu de securitate, acestea și-au pierdut rolul principal, însă nu au părăsit scena. Generațiile noi de arme au performanțe mai ridicate și astfel șansele ca acestea să aibă o capacitate mai mare de distrugere este normal mai ridicată. Disproporția, de potential militar poate neliniști unele state.

Ultima grupă de amenințări reprezentată de amenințările transfrontaliere. Natura acestor amenințări face ca acestea să nu poată să fie gestionate de un singur stat sau un număr restrâns de state. Gama acestor amenințări este mare și este în continuă schimbare. Totuși pot fi amintite printre cele mai importante: terorismul, corupția și economia subterană, crima organizată, traficul de persoane, droguri și material strategic, amenințări de natură ecologică, amenințări la adresa informațiilor, SIDA etc.

⁵ *Ibidem.*

⁶ Grigore Alexandrescu, *Amenințări la adresa securității*, 24 pag, http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/amenintari_la_adresa_securitatii.pdf, accesat în data de 16.05.2015.

⁷ *Ibidem.*

După cum se poate observa, din cele mai de sus, actualul mediu de securitate este unul complex care necesită o abordare pe măsură.

Cea mai mare parte a literaturii de specialitate de referință în domeniul securității apelează la două concepte principale: putere (power) și pace (peace). Conceptul de putere este central în relațiile internaționale și în studiile strategice, în timp ce conceptul de pace este central în studiile de pace (peace studies) și în dreptul internațional⁸.

II. DEFINIREA PUTERII ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE

În accepțiunea generală, puterea reprezintă capacitatea de a obține rezultate dezirabile celui care o deține. Acest lucru implică abilitatea de a determina acțiunile altor actori pe care altminteri nu le-ar realiza⁹.

Puterea politică este un subsistem al puterii sociale. Esența luptei politice este reprezentată, până la urmă, de accesul la putere. Aceasta permite, atât pe plan intern cât și extern, transpunerea în practică a propriilor programe politice și satisfacerea propriilor interese.

Există anumite trăsături care individualizează puterea politică de alte forme de putere din societate, precum¹⁰:

- Ø se manifestă la nivelul cel mai general al societății, asigurând organizarea și conducerea ei la nivel global;
- Ø prin forța de care dispune, deține capacitatea de a coordona celelalte forme ale puterii, pe care le slujește, în scopul asigurării concertării acestora spre o conducere unitară cu caracter suveran;
- Ø se exercită, de regula, pe baza unei legislații asigurate prin constituție și alte legi;
- Ø se manifesta în mod organizat, prin intermediul unor institutii politice (stat, partide etc.).

Hans Morhenthau este susținătorul ideii conform căreia conceptul puterii este inima teoretică a politicii internaționale. În viziunea acestuia, toate politicile sunt o luptă pentru putere. El a obținut această asumție pornind de la faptul că dorința de a domina este “ un element

⁸ Ionel Nicu Sava, *Studii de securitate*, București, Editura Centrului Român de Studii Regionale, 2005, pp. 11-12.

⁹ Luchian Emil, *Puterea soft, cea mai dezirabilă formă de putere*, <http://political.ro/puterea-soft-dezirabila-forma-putere/>, accesat în data de 16.05.2015.

¹⁰ ***, *Puterea politică. Conceptul, trăsături, funcții și forme de manifestare*, <http://www.scribub.com/stiinta/stiinte-politice/Puterea-politica-Concept-trasa53555.php>, accesat în data de 16.05.2015.

constitativ al tuturor asocierilor umane”¹¹. El a mai susținut că “oricare ar fi scopul final al politicii internaționale, puterea este întodeauna scopul imediat.”

Multe definiții ale politicii implică puterea. Nu este surprinzător faptul că puterea a făcut subiect de discuție de la Tucidide până în prezent, inclusiv. Această lungă dezbateră cu privire la rolul puterii în relațiile internaționale, a eșuat în a conduce spre un acord.

Există un dezacord nu numai cu privire la rolul puterii, dar și cu privire la natura puterii. În acest sens J. Morgenthau susține ”conceptul de putere politică este una dintre cele mai dificile și controverzate probleme ale științei politice”. Kenneth N. Waltz nota că puterea este un concept cheie a teoriilor realiste. Robert Gilpin descrie conceptul puterii ca “unul dintre cele mai problematice din câmpul relațiilor internaționale” și sugerează faptul că “numărul și varietatea definițiilor este o rușine pentru politologi”. Cu toate acestea există un consens cu privire la necesitatea discuției cu privire la rolul puterii în relațiile internaționale și nivelul nesatisfăcător de cunoștință al acestui subiect.

Abordarea lui Robert A. Dahl cu privire la putere, pare a fi ușor de înțeles, acesta a sugerat că puterea poate fi înțeleasă prin: A îl determină (sau are abilitatea aceasta) pe B să facă ceva ce B nu ar face. O astfel de abordare este una relațională, în sensul că A îl influențează pe B.

Perspectiva puterii relaționale este una multidimensională, și nu, unidimensională. Aceasta permite ca puterea să fie scăzută într-o dimensiune, în timp ce în alta să fie tot mai mare. Printre cele mai importante dimensiuni ale puterii sunt următoarele¹²:

Scopul se referă la comportamentul lui B afectat de A. Acest lucru scoate în evidență posibilitatea ca puterea unui actor poate varia de la un aspect la altul. De exemplu, o țară ca Japonia poate avea o influență mai mare cu privire la economie, decât cu privire la aspectele militare.

Domeniul se referă la numărul sau importanța numărului de actori care fac subiectul influenței. Cu alte cuvinte, cât de mare este B, sau câți de multi B sunt? Un stat poate să aibă o influență mare într-o regiune a lumii, în timp ce poate să aibă o influență redusă sau chiar deloc în altă parte a lumii.

¹¹ K. J. Holsti, *The Concept of Power in the study of International Relations*, <http://www.jstor.org/discover/10.2307/3013644?uid=3738920&uid=2&uid=4&sid=21106852816283>, accesat în data de 16.05.2015.

¹² Walter Carlsnaes, *Handbook of International Relations*, SAGE Publications Ltd, 2012., pag. 275.

Greutatea se referă la probabilitatea de a influența sau a putea influența comportamentul lui B.

Costurile, ambele costuri și ale lui A și ale lui B sunt relevante pentru evaluarea influenței. Este scump sau ieftin pentru ca A să îl influențeze pe B? Este costisitor sau ieftin pentru B să se supună cererilor lui A?

Ultima dimensiune este reprezentată de **mijloace**. Există multe mijloace prin care se poate exercita influența și multe feluri de a categorisi aceste mijloace. O schemă de clasificare a acestor mijloace, include: mijloace simbolice, mijloace economice, mijloace militare, mijloace diplomatice.

O altă abordare comună este cea numită comportamentală în sensul unui continuum de mijloace de acțiune, mergând de la atractivitate, convingere, plată, coerciție. Unii insistă asupra puterii data de resursele deținute, adică asupra puterii potențiale, ca un concept mai larg, care include dimensiunile militară, economică, socială și psihologică a unui stat, alții asupra efectelor exercitării puterii și condițiilor în care exercitarea puterii este încununată de succes¹³.

Puterea potențială rezultată din deținerea unei cantități oarecare de resurse, este un concept clar, intuitiv și cuantificabil. Puterea exercitată, ca rezultat al mai multor categorii de factori: resursele de putere, capacitatea internă a unui stat de transformare a acestor resurse în putere, conjunctură în care se exercită, caracteristicile subiectului asupra căruia se exercită (caracterul relațional) s.a. este mult mai dificil de definit și de cuprins într-un model teoretic¹⁴.

Statul are diverse surse de putere, de la capabilități militare, resurse economice, sistemele sale politice și sociale, și multe altele, care pot fi cuprinse în două dimensiuni: puterea hard și puterea soft. Puterea hard se referă la acele resurse ale statului, care pot fi utilizate în scopuri coercitive. Aceasta este capacitatea unui stat de a constrânge alți actori, prin intermediul intervențiilor militare, a diplomației coercitive sau a sancțiunilor economice, pe când puterea soft este abilitatea unui stat de a convinge sau de a atrage alți actori. Abilitatea de a combina într-un mod eficace ambele dimensiuni, cunoscându-le punctele tari și limitările, este considerată

¹³ Petre Duțu, *Echilibrul de putere și mediul de securitate*, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2001, pag.152.

¹⁴ *Ibidem*.

puterea smart. Puterea hard a reprezentat cea mai importantă sursă de putere a unui stat, pentru sute de ani, deși este în continuare o dimensiune importantă rolul acesteia s-a schimbat¹⁵.

III. PUTEREA SOFT: REZULTATE LENTE ȘI DE DURATĂ

Inventat de Nye la sfârșitul anilor 1980, termenul de “soft power” reprezintă capacitatea unei țări de a convinge pe alții să facă ceea ce dorește fără forță sau constrângere, este așadar abilitatea de a atrage oamenii fără utilizarea forței, caracteristică puterii hard. Legitimitatea este centrală pentru puterea soft, Joseph Nye susține “Dacă poporul sau o națiune consideră obiectivele americane ca fiind legitime, este mult mai susceptibil să urmeze exemplul nostru, fără a folosi amenințări”.

Joseph Nye consideră, de asemenea, că o țară poate atinge obiectivele urmărite în politica mondială atunci când alte țări- admirându-i valorile, urmându-i exemplul, aspirând la nivelul ei de prosperitate și deschidere-doresc să o urmeze.

Trebuie făcută distincția dintre putere blândă și influență, pentru că influența se poate baza și pe puterea dură manifestată prin amenințări sau răsplată. Puterea blândă este mai mult decât persuasiune sau abilitatea de a-i mișca pe oameni prin argumente, deși aceasta reprezintă un aspect foarte important al ei. Puterea blândă înseamnă și capacitatea de a atrage, iar atracția duce deseori la acceptare tacită. Mai simplu spus, puterea blândă este puterea de atracție.

Pe scurt, puterea blândă acționează atunci când purtarea mea este determinate de o atracție vizibilă dar imaterială. Ea se folosește de o altă monedă (nu de forță și nici de bani) pentru a determina cooperarea-atracția față de valorile commune, simțul datoriei și justetea contribuției la împlinirea acelor valori.¹⁶

Forma puterii reprezentată de puterea soft, poate fi privită în contrast cu utilizarea constrângerii și plata. Puterea soft poate fi exercitată nu numai de state, dar, de asemenea, de către toți actorii din politica internațională, cum ar fi ONG-uri sau instituții internaționale.

Puterea soft și puterea hard pot fi private ca fiind antagonice, însă acestea se află într-o strânsă legătură deoarece amândouă reprezintă aspecte ale abilității de a atinge scopurile proprii influențând comportamentul celorlalți. Diferența lor este una de grad, atât în privința naturii actului comportamental, cât și în aceea a materialității resurselor.

¹⁵ Andra Alexandru, *România Inteligentă, putere inteligentă și globalizare*, 10 pag, <http://rrgri.srpsec.ro/wp-content/uploads/2012/09/Andra-Alexandru-ROM%C3%82NIA-INTELIGENT%C4%82.-PUTERE-INTELIGENT%C4%82-%C5%9EI-GLOBALIZARE.pdf>, accesat în data de 17.05.2015.

¹⁶ Joseph S. Nye, *Puterea blândă*, Iași, Institutul European, 2009, pag. 23.

Puterea de a domina- abilitatea de a schimba dorințele celorlalți se poate baza fie pe constrângere, fie pe stimulare. Puterea de a coopta- abilitata de a forma dorințele celorlalți- se poate baza pe atractivitatea propriei culture și a propriilor valori sau pe abilitatea de a manipula agenda opțiunilor politice într-un mod care să îi facă pe ceilalți să eșueze în exprimarea anumitor preferințe, deoarece acestea par nerealiste. Resursele puterii blânde tind să fie asociate cu latura de cooptare a spectrului de comportamente, în vreme ce resursele puterii dure sunt asociate de regulă cu un act comportamental de dominare¹⁷.

Potrivit lui Joseph Nye, puterea soft al unei țări se bazează pe trei resurse: cultura ei (în locurile unde este atractivă pentru alții), valorile politice (atunci când reprezintă un reper fundamental atât pe plan intern, cât și la nivel internațional) și politica externă (atunci când i se recunoaște legitimitatea și autoritatea morală).

Puterea soft are abilitatea de a crea un climat de securitate, acceptat în mod larg, însă aceasta apare ca insuficientă atunci când sunt necesare măsuri imediate, pentru că rezultatele generate de utilizarea puterii soft, tind să apară într-un timp mai lung.

Există trei comportamente de putere blândă: stabilirea agendei, atracția și persuasiunea care determină efectele acestei puteri, care pot fi directe sau indirecte.

MODELUL 1.

EFECTE DIRECTE

Resurse → elite guvernamentale → atracție → decizia elitelor și rezultat

MODELUL 2

EFECTE INDIRECTE

Resurse → opinia publică → atracție/respingere → mediu favorabil sau nefavorabil → decizia elitelor.

Figura 1.1. Puterea blândă: modelul cauzal direct și cel indirect

(Sursa: Joseph C. Nye, Jr. *Viitorul Puterii*, Iași, Editura Polirom, 2012)

Acțiunile militare sunt lăsate de către europeni către SUA, Marea Britanie și Franța. Chiar dacă s-ar vrea, Uniunea Europeană nu poate să o facă, îi lipsește capacitățile de bază., de asemenea îi lipsește o strategie care să include utilizarea ca opțiune a puterii hard.

Efectivitatea puterii blânde pe plan internațional

¹⁷ *Ibidem. pag.24.*

Efectivitatea puterii soft sau hard depinde, în principal, de accesibilitatea la resursele puterii și cel mai important de tipul amenințării. Statele mari, cum ar fi SUA și Rusia sunt din punct de vedere financiar capabile să susțină forțe armate numeroase și să pună alte state din punct de vedere economic în presiune. Pentru statele mici, aceste instrumente tradiționale de putere dură sunt dificil de obținut. Accesibilitatea la resursele puterii soft depinde mai puțin de mărimea statului, de exemplu Norvegia¹⁸.

Un alt aspect important este timpul. Rezultatele oferite de puterea hard necesită un timp mult mai scurt din moment ce resursele sunt tangibile, în schimb în cazul puterii soft rezultatele pot apărea după un timp mult mai lung¹⁹. La fel diferă și câștigurile obținute din utilizarea strategiilor puterii soft și puterii hard: în timp ce coerciția militară și economică tinde spre niște rezultate imediate, dar de scurtă durată, atracția și persuasiunea au tendința să cauzeze schimbări pe termen lung. Puterea hard forțează pe cineva să se comporte diferit, decât comportamentul obișnuit, puterea soft, determină un comportament diferit, favorabil deținătorului puterii, însă schimbarea comportamentului este voluntară. Mai mult decât atât constrângerea conduce la conflict în timp ce voința duce la consens. De exemplu, măsurile represive luate asupra Germaniei după Primul Război Mondial au provocat al Doilea Război Mondial, în timp ce puterea soft de construire a Uniunii Europene a condus la aproape 70 de ani de pace la nivel european²⁰.

Conceptul de putere soft are slăbiciunile lui. Printre primele este îndoiala cu privire la cultura ca resursă a puterii blânde, deoarece influența culturală nu este egală cu puterea politică, deoarece într-o societate liberală guvernul nu poate și nu ar trebui să dețină controlul asupra culturii, dar pe de altă parte absența acestui control poate însemna în sine o sursă de atractivitate²¹. În al doilea rând rezultatele dorite ale strategiilor de putere soft depind de circumstanțe particulare care nu pot fi întodeauna influențate de către stat.

În prezent competiția cea mai strânsă în privința resurselor de putere blândă se poartă între Statele Unite și Europa. Uniunea Europeană ca simbol al Europei unificate deține ea însăși

¹⁸ Jan-Philipp N.E. Wagner, *The Effectiveness of Soft and Hard Power in Contemporary International Relations*, <http://www.e-ir.info/2014/05/14/the-effectiveness-of-soft-hard-power-in-contemporary-international-relations/>, accesat în data de 18.05.2015.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Joseph Nye, *op. cit.* pag. 35.

în mare măsură putere blândă. Ideea unui război între țările europene, care s-au luptat secole de-a rândul nu mai poate fi imaginată, iar acest lucru crează o imagine pozitivă în lume.

Uniunea Europeană este văzută după cum am menționat drept un exemplu în ceea ce privește puterea soft. Instrumentele de putere soft folosite de către Uniunea Europeană, ca de exemplu formarea poliției, a sistemului judiciar în unele țări. etc s-au dovedit însă eficiente doar în anumite cazuri. În Europa de Est s-au înregistrat rezultate bune. Extinderea cu gama ei de promisiuni și stimulente este o formă a puterii soft, dar nu a funcționat cu privire la restul lumii, unde politicile de putere soft ale Uniunii Europene au avut un success scăzut sau chiar deloc. De exemplu în cazul Iranului, anii de negociere pentru a abandona ambițiile nucleare, promisiunile de asistență tehnică și o cooperare economică nu a avut nici un impact asupra regimului de la Teheran. Bosnia Herțegovina este un alt caz în care instrumentul a eșuat, iar țara este plină de corupție și proastă guvernare. Afganistanul este o altă pată la dosarul de putere soft al Uniunii Europene²².

Puterea soft este crucială pentru schimbarea unui climat, însă în cazuri concrete, cum sunt situațiile de criză caracterizate de surpriză și urgență este nevoie de răspunsuri care să aibă rezultate imediate.

Contextul în care se desfășoară puterea este foarte important, pentru că aceasta depinde într-o mare măsură de cine relaționează cu cine și în ce circumstanțe, puterea blândă depinde de existența interpreților și receptorilor binevoitori²³.

Contextul și tipul amenințărilor sunt două aspecte care presupun angajarea instrumentelor puterii soft, sau puterii hard, însă situația nu este alba sau neagră, această este deseori complicată și în continuă schimbare și astfel utilizarea strategiilor specifice unui anumit tip de putere poate dăuna atât celor asupra cărora se folosește cât și celor care le folosesc.

IV. PUTEREA SMART: O OPȚIUNE MAI EFICIENTĂ

Smart power” reprezintă, conform lui Joseph S. Nye, capacitatea de a combina resursele puterii soft cu cele ale puterii hard, în strategii eficiente. În sistemul actual internațional, statele nu mai sunt singurii actori importanți, fiind secondate de ONG-uri,

²² Judy Dempsey, *The Failure of Soft Power*, <http://carnegieendowment.org/2011/09/28/failure-of-soft-power>, accesat în data de 19.05.2015.

²³ Joseph Nye, *op. cit.* pag. 33.

corporații și organizații teroriste, care acumulează putere și devin importante în analiza mutațiilor internaționale²⁴.

Tot, Joseph Nye este cel care a introdus în literatură de specialitate conceptul smart-power în lucrarea *The Future of Power*. Pe scurt, aceasta *putere inteligentă* ar trebui să construiască reacții care să combine celelalte două tipuri de putere, *soft* și *hard*, în funcție de cerințele contextului dat. **Reacția ar trebui să combine atât elemente *soft* cât și *hard*** pentru a fi direct proporțională cu acțiunea provocatoare la adresa securității internaționale²⁵.

Deținerea de puține resurse înseamnă o probabilitate scăzută de a obține rezultatele dorite, dar prea multă putere poate dăuna dacă duce la strategii nepotrivite pentru conversia puterii. Strategia este cea care face legătura între mijloace și scopuri, iar aceasta presupune stabilirea clară a obiectivelor, resurselor și tacticii pentru utilizarea lor. Joseph Nye Jr, susține că o strategie eficientă răspunde la cinci întrebări:

1. Care sunt obiectivele sau rezultatele dorite?
2. Care sunt resursele disponibile și în ce context?
3. Care sunt pozițiile și preferințele țintelor încercărilor de influențare?
4. În cazul căror forme ale comportamentului de putere există mai multe șanse de succes?
5. Care este probabilitatea succesului?

Sintagma puterii inteligente a fost adoptată de administrația Obama și de aceea unii analiști consideră că se referă doar la Statele Unite, însă nu se limitează în nici un caz la Statele Unite. În acest sens, există mai multe exemple: Singapore a investit suficient în resurse militare proprii pentru a părea imposibil de acaparat pentru vecinii pe care dorește să îi descurajeze, dar a continuat această abordare cu susținerea activă a acțiunilor diplomatice în Asociația Națiunilor din Asia de Sud Est; Elveția se folosește de multă vreme de o combinație între serviciul military obligatoriu și geografia sa muntoasă ca resursă a descurajării, concomitant făcându-se atractivă pentru alții prin rețelele bancare, comerciale și culturale. Qatar o peninsula de mici dimensiuni de pe coasta Arabiei Saudite, a permis folosirea teritoriului propriu pentru baze militare americane în

²⁴ Simona Mătieș, *Analiză. Smart Power, o alternativă pentru Rusia, în contextul crizei elitelor politice ruse*, <http://www.evz.ro/analiza-smart-power-o-alternativa-pentru-rusia-in-contextul-crisei-elitelor-politice-ruse.html>, accesat în data de 19.05.2015.

²⁵ Mihaela Simina, *Soft? Hard? SMART AND NOW.*, <http://www.ir-report.ro/index.php/perspective/316-soft-hard-smart-and-now>, accesat în data de 20.05.2015.

timpul invaziei Irakului, sponsorizând în același timp Al Jazerra, cea mai populară televiziune din regiune, care își menține o atitudine foarte critică la adresa acțiunilor americane²⁶.

Relație dintre cele două componente ale puterii smart, puterea hard și puterea soft sunt complicate, complexe și interactive. Cu siguranță o imagine pozitivă puternică poate genera mai multe angajamente de securitate, care pot la rândul lor să susțină apărarea unei națiuni. Deținerea de putere hard poate face ca o națiune să fie privită ca un model, arsenalele militare mari și strategiile militare de succes pot genera putere soft prin creșterea respectului și admirației. Angajarea forței militare poate genera putere soft doar dacă este folosită în serviciul unor scopuri larg recunoscute, ca de exemplu protecția națiunilor împotriva agresiunilor, peacekeeping sau eliberarea.

Utilizarea în mod greșit a uneia dintre puteri o poate submina pe cealaltă, puterea hard poate crea o imagine dezavantajoasă, dacă se manifestă într-un stil agresiv: imperialism, amenințări, invazie. Chiar și acțiunile de îmbunătățire a puterii soft pot fi costisitoare pentru puterea hard, de exemplu limitele impuse prin acorduri internaționale, acordurile privind încălzirea globală poate avea effect negative asupra creșterii economice, Legea Mării poate limita accesul la resurse importante.

Beneficiile puterii smart depind de de abilitatea factorilor de decizie de apreciere și exploatarea a beneficiilor diversificării între puterea soft și hard.

1. Teoriile puterii trebuie puse la îndoială în mod continuu. Evaluarea în mod constant și reevaluarea principalelor surse de influență a statelor în afacerile mondiale.
2. Factorii de decizie trebuie să ia în considerare consecințele multiple ale strategiilor
3. Factorii de decizie trebuie să gândească în termenii puterii nete decât nominale (factorii de decizie trebuie să fie atenți la evaluarea costurilor și consecințelor pentru obținerea și folosirea resurselor)
4. Factorii de decizie trebuie să judece în termeni de rezultate mai degrabă decât de resurse

Contextul politicii de astăzi poate fi privit ca un joc tridimensional: puterea militară interstatală se concentrează în cea mai mare parte în Statele Unite, puterea economică interstatală are o distribuție multipolară între Statele Unite, UE, Japonia și grupul BRIC, iar puterea asupra unor chestiuni transnaționale, cum ar fi schimbările climatice, infraționalitatea, terorismul și

²⁶ Joseph C. Nye, Jr. *Viitorul Puterii*, Iași, Editura Polirom, 2012 pag. 232.

epidemiile, cunosc un grad ridicat de difuzie. Este un joc pe trei nivele, iar dacă un jucător se concentrează exclusiv asupra unei singure table va pierde cu siguranță pe termen lung²⁷.

În contextual relațiilor transnaționale (cum ar fi schimbările climatice, drogurile ilegale, epidemiile și terorismul) puterea este difuză și distribuită haotic. Puterea militară este mica parte a soluției pentru abordarea acestor amenințări noi. Soluțiile presupun și o cooperarea între guverne și instituțiile internaționale²⁸.

Amenințarea reprezentată de terorism necesită utilizarea puterii smart. Trebuie utilizată puterea dură împotriva teroriștilor duri, dar nu putem spera la victorie dacă nu câștigăm inimile și mințile masei musulmanilor de rând.

CONCLUZII

Sfârșitul Războiului Rece a adus cu sine o gamă de provocări noi, însă și de oportunități, concretizate prin posibilitatea sporirii cooperării la nivel internațional, dintre entități care nu demult se aflau în tabere opuse. Întorsătura de situație pe care a luat-o starea lucrurilor a dus la o așa numită „criză” a teoriei Relațiilor Internaționale, la care diferiți specialiști din acest domeniu au căutat răspunsuri.

Joseph S. Nye, Jr. este unul dintre specialiștii Relațiilor Internaționale preocupați să găsească soluții pentru abordarea puterii, aspect important în modelarea relațiilor dintre state. În acest sens acesta a dezvoltat conceptual de “putere blândă”, adică capacitatea de a obține ceea ce vrei prin forța de atracție mai degrabă decât prin constrângere sau prin recompense.

Conceptul de “putere blândă” oferă posibilitatea creării unui mediu favorabil pentru cel care o dezvoltă pentru un termen lung, însă instrumentele sunt variate și nu sunt dirijate mereu de forțele de guvernare, ceea ce poate prezenta un neajuns.

Pe lângă neajunsul amintit, mai există și altele, unul dintre ele este reprezentat de faptul că este greu a fi considerată “cultura” drept o resursă a puteri blânde, pentru că nu poate fi controlată de către guvern.

Mijloacele utilizate de “puterea blândă” au rezultate care apar după un timp mai lung, după ce sunt angajate.

În prezent competiția cea mai strânsă în privința resurselor de putere blândă se poartă între Statele Unite și Europa. Uniunea Europeană ca simbol al Europei unificate. Uniunea

²⁷ Joseph S. Nye Jr. op. cit., p236.

²⁸ *Ibidem*.

Europeană este văzută drept un exemplu în ceea ce privește puterea soft, datorită faptului că nu se mai poate imagina un război între țările europene, însă instrumentele de putere blândă de care dispune se dovedesc a nu fi suficiente în toate cazurile.

Contextul și tipul amenințărilor sunt două aspecte care presupun angajarea instrumentelor puterii soft, sau a puterii hard.

Smart power reprezintă capacitatea de a combina resursele puterii soft cu cele ale puterii hard, în strategii eficiente. Datorită combinării unei game mai largă de soluții, acest tip de putere poate să asigure un cadru mai eficient, potrivit situațiilor diverse, de exemplu dacă există o situație în care folosirea puterii hard este unicul mod de a răspunde la o agresiune atunci puterea blândă se dovedește a nu fi suficientă. Amenințările prezente în actualul mediu de securitate sunt complexe și necesită o abordare comprehensivă.

Bibliografie

Surse electronice

***, *Puterea politică. Conceptul, trăsături, funcții și forme de manifestare*, <http://www.scribub.com/stiinta/stiinte-politice/Puterea-politica-Concept-trasa53555.php>, accesat în data de 16.05.2015.

Andra Alexandru, *România Inteligentă, putere inteligentă și globalizare*, 10 pag, <http://rrgri.srpsec.ro/wp-content/uploads/2012/09/Andra-Alexandru-ROM%C3%82NIA-INTELLIGENT%C4%82.-PUTERE-INTELLIGENT%C4%82-%C5%9EI-GLOBALIZARE.pdf>, accesat în data de 17.05.2015.

Jan-Philipp N.E. Wagner, *The Effectiveness of Soft and Hard Power in Contemporary International Relations*, <http://www.e-ir.info/2014/05/14/the-effectiveness-of-soft-hard-power-in-contemporary-international-relations/>, accesat în data de 18.05.2015.

Judy Dempsey, *The Failure of Soft Power*, <http://carnegieendowment.org/2011/09/28/failure-of-soft-power>, accesat în data de 19.05.2015

K. J. Holsti, *The Concept of Power in the study of International Relations*, <http://www.jstor.org/discover/10.2307/3013644?uid=3738920&uid=2&uid=4&sid=21106852816283>, accesat în data de 16.05.2015.

Luchian Emil, *Puterea soft, cea mai dezirabilă formă de putere*, <http://political.ro/puterea-soft-dezirabila-forma-putere/>, accesat în data de 16.05.2015.

Mătieș, S. *Analiză. Smart Power, o alternativă pentru Rusia, în contextul crizei elitelor politice ruse*, <http://www.evz.ro/analiza-smart-power-o-alternativa-pentru-rusia-in-contextul-crisei-elitelor-politice-ruse.html>, accesat în data de 19.05.2015.

Mihaela Simina, *Soft? Hard? SMART AND NOW.*, <http://www.ir-report.ro/index.php/perspective/316-soft-hard-smart-and-now>, accesat în data de 20.05.2015.

Petru Harabagiu, *Mediul internațional de securitate-tendențe și perspective*, http://www.revista.forter.ro/2009_2_t/02-fenmil/04.htm, accesat în data de 13.05.2015.

Cărți

Joseph S. Nye, *Puterea blândă*, Iași, Institutul European, 2009

Joseph C. Nye, Jr. *Viitorul Puterii*, Iași, Editura Polirom, 2012

Nicu Sava, *Studii de securitate*, București, Editura Centrului Român de Studii Regionale, 2005,

Petre Duțu, *Echilibrul de putere și mediul de securitate*, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2001.

Walter Carlsnaes, *Handbook of International Relations*, SAGE Publications Ltd, 2012.